Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta

Zdravlje i dobrobit na radu: izvješće temeljeno na petom Europskom istraživanju o radnim uvjetima

Izvršni sažetak

Uvod

Zdravlje i dobrobit ključne su dimenzije političke rasprave o tome kako poboljšati živote pojedinaca u društvu. Zdravlje i dobrobit imaju unutarnju vrijednost i od temeljnog su značenja za koncept napretka pojedinaca i funkcioniranja društva zbog svoje izravne veze s pitanjima kao što su sudjelovanje radne snage, produktivnost i održivost. Ovo izvješće ispituje odnos između rada, zdravlja i dobrobiti na temelju zaključaka petog Eurofoundova Europskog istraživanja o radnim uvjetima (EWCS).

Rad je ključna stavka u dobrobiti pojedinca budući da ne samo osigurava prihod već je i sredstvo većeg društvenog napretka. Rad i dobrobit usko su povezani pa stoga dobra ili loša kvaliteta radnih uvjeta ima izravan utjecaj na kvalitetu života pojedinca. Rad ima ključnu ulogu i u zdravlju zbog specifičnih faktora rizika na radnom mjestu koji mogu dovesti do ozljeda ili profesionalnih oboljenja, bolesti povezanih s radom ili dugoročnih posljedica za zdravlje.

Politički kontekst

Zdravlje i dobrobit na radu ključni su elementi cjelokupne strategije Europa 2020. za rast, konkurentnost i održivi razvoj. Zdravo gospodarstvo ovisi o zdravom stanovništvu. U protivnom, poslodavci gube na produktivnosti radnika, a građani su uskraćeni za potencijalnu dugovječnost i kvalitetu života. To je naročito važno u pogledu trenutačne rasprave o demografskom starenju europskog stanovništva.

Očuvanje svačijeg prava na rad te jamstvo da ljudi različitih zdravstvenih sposobnosti mogu sudjelovati u plaćenom radu, cilj je koji su zemlje članice EU-a postavile kako u Lisabonskoj strategiji tako i u strategiji Europa 2020. Propisi i mjere politika europskih ugovora prepoznaju važnost očuvanja zdravlja i sigurnosti radnika te održavanja njihove dobrobiti. Direktiva 89/391/EEZ o mjerama poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika navodi da bi se rad trebao prilagoditi pojedincima, a ne obratno.

Kako depresija, tako i stres povezan s radom središte su povećane pozornosti jer mogu dovesti do smanjenja dobrobiti i na kraju rezultirati nesposobnošću za rad. U 2004. godini socijalni partneri na razini EU-a sklopili su europski Okvirni sporazum o stresu prouzročenom na radnom mjestu radi identifikacije, sprečavanja i rješavanja problema prouzročenih stresom na radnom mjestu. U 2008. godini Europska je komisija, zajedno s relevantnim socijalnim partnerima i interesnim grupama, potpisala Europski pakt za mentalno zdravlje i dobrobit, naglašavajući tako važnost mentalnog zdravlja i dobrobiti za snažnu i konkurentnu Europu.

Glavni zaključci

- Loše opće zdravstveno stanje spominje 2,5% europskih radnika, dok 47% navodi više od dva zdravstvena problema s izrazitom povezanosti između mentalne i fizičke dimenzije.
- Ukupno 60% radnika koji prijavljuju vrlo dobro ili dobro zdravstveno stanje, uvjereni su da će biti sposobni obavljati isti posao i u dobi od 60 godina, dok je udio znatno niži među onima lošeg zdravstvenog stanja.
- Kvaliteta radnog mjesta snažno je i pozitivno povezana s dobrobiti. Među mnogim njegovim dimenzijama intrinzična kvaliteta radnog mjesta i radna perspektiva (sigurnost radnog mjesta, napredovanje u karijeri, kvaliteta ugovora) imaju najviše utjecaja na dobrobit. S opadanjem kvalitete radnog mjesta znatno se povećava varijabilnost dobrobiti: kada se zaposlenici suoče

s lošim uvjetima na radnom mjestu, dolazi do velikih razlika u sposobnosti suočavanja s istima.

- Nekvalificirani radnici te oni koji rade u sektoru prijevoza, hotelima i proizvodnji prijavljuju vrlo zahtjevne radne situacije i nedovoljan nadzor nad svojim radom. Pojedinci koji se suočavaju s ovakvim „vrlo napornim“ radnim uvjetima prijavljuju najmanju dobrobit. Socijalna podrška suradnika glavni je čimbenik koji im pomaže da se nose sa situacijom.

- Među pokazateljima koji se najčešće povezuju s lošim zdravstvenim stanjem i dobrobiti su atipično/promjenjivo radno vrijeme, uznemirujući prekidi, izloženost restrukturiranju, ekološke opasnosti i nesigurnost radnog mjesta. S druge strane, podrška „priznanja“ (dojam pravednosti u isplati i dojam mogućnosti napredovanja u karijeri) i vještine važni su zaštitni čimbenici.

- Radnici u prijevozu i građevinarstvu izloženi su najgorim dimenzijama psihosocijalnog radnog okruženja. Status zaposlenja i spol također imaju znatan utjecaj.

- Primjenjujući indeks mentalne dobrobiti (WHO-5) koji je izradila Svjetska zdravstvena organizacija kao mjerilo emocionalne i psihološke dobrobiti, 23% radnika u Europi iskazalo je niske razine dobrobiti te bi trebali biti podvrgnuti procjeni o depresivnosti, a 6% vjerojatno će patiti od depresije, s tim da žene iskazuju niže razine od muškaraca.

- Nekih 40% radnika u Europi izjavilo je da su izostali s posla zbog bolesti. Izostajanje s posla znatno je više kod veće sigurnosti/zaštite radnog mjesta što aludira na moguće oportunističko ponašanje među radnicima. Isto tako raste s psihosocijalnim čimbenicima povezanima s manjom dobrobiti na radnom mjestu (nasilničko ponašanje, diskriminacija, emocionalni zahtjevi).

- Ukupno 41% muškaraca i 45% žena izjavilo je da je radilo za trajanja bolesti („prezentizam“) najmanje jedan dan u prethodnih 12 mjeseci. Ovaj fenomen češći je među visoko pozicioniranim, previše predanim činovnicima s velikom samostalnošću i obvezama na poslu. Pozitivna povezanost promatrana s gledišta radnog intenziteta, verbalnog zlostavljanja ili diskriminacije, rukovanja kemikalijama, neuobičajenih položaja tijela i rada u smjenama ukazuje na to da prezentizam povećavaju i nepovoljni radni uvjeti.

Preporuke politike

- Intervencije politike usmjerene na zdravlje, dobrobit i sigurnost radnika mogu imati znatan utjecaj ako je težište na kvaliteti zaposlenja, psihosocijalnom radnom okruženju i organizacijskim čimbenicima.

- Kvaliteta zaposlenja identificirana je kao ključni element za radnike i ima snažan utjecaj na njihovu dobrobit. Loša kvaliteta radnog mjesta dovodi do zabrinjavajući niske razine dobrobiti kod pojedinaca koji su manje sposobni nositi se s njom. Težište politike trebalo bi nadići prosječni odnos rada i dobrobiti te se usmjeriti na niz pojedinačnih situacija.

- Fizičko i mentalno zdravlje te sigurnost radnog mjesta slabo su povezani s tradicionalnim dimenzijama koje uglavnom prevladavaju u raspravi, kao što su industrija, veličina tvrtke, pa čak i ugovor o radu. Primarna je podjela između fizičkih i nefizičkih poslova, a glavne asocijacije nalaze se u sklopu psihosocijalnog radnog okruženja i organizacijskih determinanti. Nakon što se ovi aspekti uzmu u obzir, počinju nestajati razlike koje postoje među različitim zemljama.

- Vezano za psihosocijalno radno okruženje i organizacijske čimbenike, i raznolikost individualnih situacija trebala bi biti predmetom politike: niskokvalificirani fizički radnici vjerojatno će imati najviše koristi od unapređenja izgleda radnog mjesta i radnog okruženja koje pruža veću podršku.

- Niska dobrobit i loše zdravstveno stanje predstavljaju visoki društveni trošak u pogledu izostajanja s posla i prezentizma. Radni uvjeti nisu povezani samo sa zdravstvenim stanjem i dobrobiti: dobri radni uvjeti indikativni su ne samo za bolje zdravlje već i za manje oportunističko ponašanje u slučaju izostanka s posla te nižu učestalost prezentizma.

Dodatne informacije

Izvješće *Zdravlje i dobrobit na radu: izvješće temeljeno na petom Europskom istraživanju o radnim uvjetima* dostupno je na internetskoj adresi http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1302.htm

Za više informacija molimo obratite se Agnès Parent-Thirion, voditeljici istraživanja, na apt@eurofound.europa.eu